

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister-president (Drees), 24 maart 1950

Voor Drees persoonlijk, mede voor Minuor.

Uitsluitend te Uwer informatie laat ik hieronder volgen een uittreksel van de nota, die ik aan de Ministers, die heden arriveerden, overhandigde naar aanleiding van een gesprek met Hatta.

Op 23 dezer had ik een onderhoud met Hatta over de belangrijkste problemen, die op de Unieconferentie ter sprake komen.

In de eerste plaats werd afgesproken dat er Zaterdag 10.30 uur een ontmoeting zal zijn tussen Hatta en Van Maarseveen, teneinde de agendapunten globaal door te nemen met de bedoeling daarna te bevorderen dat 's middags de agenda snel kan worden goedgekeurd. Bij de verschillende agendapunten kan tevens worden nagegaan of zij, wanneer daartoe aanleiding bestaat, niet officieel op de agenda geplaatst worden doch informeel besproken. Immers zodra de agenda door de conferentie zal zijn goedgekeurd, zal deze worden gepubliceerd. Op geheimhouding der agenda valt niet te rekenen.

Hatta zal de conferentie met een korte rede openen, die niet langer dan 5 à 10 minuten zal duren. Hij zegde mij toe zijn rede niet later dan Vrijmiddag bij mij te laten bezorgen. Van Maarseveen zal dan de gelegenheid hebben aan de hand daarvan zijn antwoord voor te bereiden.

In de tweede plaats werd nog gepraat over verschillende agendapunten. Juridische en staatkundige onderwerpen zullen niet zoveel hoofdbreken kosten. Er moet echter mee worden gerekend dat Hatta zal voorstellen regeling regentschap van Hoofd Unie buiten officiële agenda informeel te bespreken. Wat Uniehof van arbitrage betreft zullen de kandidaten van Indonesische zijde worden medegedeeld en zal over dit punt in de conferentie wel overeenstemming kunnen worden bereikt.

Wat de militaire onderwerpen betreft zo is Hatta het er over eens, dat de Unieconferentie zich zal kunnen beperken tot bespreking der taaksamenstelling en positie der Militaire Missie. Hatta en ik waren het er over eens, dat het zeer gewenst zou zijn dit onderwerp tijdens de Conferentie af te handelen, omdat er reeds teveel vertraging in zit. Daarbij zal men het op officiële niveau eens moeten worden over de samenstelling der Missie. Wat de taak en positie van de Militaire Missie betreft ligt het probleem zo, dat men het politiek moeilijk achtte een zeer grote Militaire Missie in te stellen. Ik denk daarbij aan 5 à 6000 man. Uit besprekingen met Fockema, Buurman en Van Langen bleek, dat men van die zijde een grote missie het meest ideaal vond en wel omdat zodanige grote Militaire Missie tevens uitvoerende taak op zich kan nemen met betrekking tot organisatie en werkzaamheden der KMG, Adju. Gen. en medische dienst. Hatta die dit probleem kende was persoonlijk ook van oordeel dat zakelijk gesproken dergelijke oplossing wellicht meest ideaal zal zijn, omdat voor opbouw RIS-leger zwakke punten juist op diensten van KMG en Adju. Gen. zijn gelegen. Van Nederlandse militaire zijde is men hier van oordeel dat kleine Militaire Missie van b.v. 1000 man juist niet aan verwachtingen zal voldoen en dat men dan liever nog veel kleinere meer formeel opgestelde Missie zou willen zien. Toen Hatta mij politieke bezwaren van zeer grote Missie uiteenzette heb ik verklaard dat Nederlandse Regering zich over deze zaak nog geenszins heeft uitgesproken en dat ik mij zou kunnen indenken dat van haar kant ook bezwaren tegen zo grote Militaire Missie zouden kunnen bestaan, omdat men daardoor technische en deskundige krachten zou moeten afstaan, die men in Nederland wellicht nodig voor militaire verplichtingen, die men op grond van Atlantisch Pact heeft. Al deze factoren in aanmerking nemende zou Hatta graag probleem van Militaire Missie eerst informeel willen bespreken.

Hatta en ik hebben ook gesproken over kwestie Nieuw-Guinea. Vroeg Hatta of RIS hiervoor memorandum had voorbereid: dit niet geval.

Hatta wees ook met nadruk op dat Irian kwestie van grote politieke betekenis geworden en dat derhalve openhartige gedachtenwisseling absoluut noodzakelijk. President zeer geporteerd over overdragen souvereiniteit van N.-Guinea aan RIS, maar het was niet alleen President, doch vooral ook Oost-Indonesië zeer sterk op oplossing van probleem van N.-Guinea in Indonesische geest aandrongen. Volgens hem waren zelfs stemmen in Oost-Indonesië die zover gingen dat wanneer RIS N-Guineazaak te lang zou laten rusten Oost-Indonesië fel zou blijven strijden en alleen maar zwakke federatie zou willen handhaven. Indien Iriankwestie zou opgelost zou Oost-Indonesië veel dichter op eenheidsstaat staan met dien verstande dat het een eenheidsstaat zou moeten zijn met centraal gezag en een royale locale autonomie. Zeer vertrouwelijk en persoonlijk deelde Hatta mij mede dat hij voorstander was om zaak N.-Guinea laten rusten, doch hij in Kabinet in deze alleen staat. Heb tegenover Hatta herhaald hetgeen Van den Brink en Götzen tegen President gezegd hebben.

Wat economische en financiële onderwerpen betreft, verklaarde Hatta dat men van Indonesische zijde wel over lening zou spreken. Men was nog steeds bezig met becijfering van bedrag omdat men uiteraard liefst zo klein mogelijk bedrag wilde vragen en omdat men een bedrag wilde vragen dat binnen door Nederland te geven mogelijkheden zou liggen. Heb Hatta verklaard dat men van Indonesische zijde hierover zou moeten beginnen.

Wat andere financiële en economische onderwerpen betreft zag hij bij voorkeur dat de 3 hierbij meest betrokken Indonesische Ministers Sjafruddin, Djuanda en Laoh met hun Nederlandse collega's zouden praten. Mijn indruk was dat algemene gesprek over samenwerking op handelspolitiek gebied misschien minder moeilijk zal zijn dan men verwacht.

Nieuw soort tinpledge zou onaanvaardbaar zijn. Over tijdelijke verlenging van handelspolitieke en betalingstechnische regelingen schijnt wel te praten, terwijl mijn indruk tevens dat over verlenging van Generale Scheepvaartovereenkomst met bedoeling om tijd voor onderhandeling te winnen wel gepraat zou kunnen. Tenslotte deelde Hatta mij mede dat hij tijdens conferentie nog over Bretton Woods regeling wilde praten. Er was wel een aantal Ministers aan RIS-zijde die standpunt innamen dat van lidmaatschap van monetaire fondsen van international banks voorlopig geen positieve resultaten verwachtbaar, doch Hatta is voorstander van aansluiting RIS bij vrijwel alle internationale lichamen. Heb hem verklaard dat m.i. deelneming van RIS aan Bretton Woodsovereenkomst wel gewenst zou zijn.

Over culturele vraagstukken zal wel niet zo lang gesproken behoeven te worden. Wat kwestie Nederlandse ambtenaren in RIS dienst betreft, had RIS ook op dit gebied geen nota voorbereid. Men wilde hier meer diepgaand gesprek over voeren, omdat men hier meer fundamentele moeilijkheden zag.

Tenslotte nog tweetal kwesties die buiten agenda staan:

1. Westerlingaffaire. Hatta vroeg mij hoe het met deze zaak stond. Deelde mij mede dat plan bestond dat ik deze zaak bij aankomst met Van Maarseveen zou bespreken, waarna ik ook nader contact met hem zal opnemen. In aansluiting aan hetgeen ik hierover vroeger rapporteerde herhaal ik dat het noodzakelijk zal zijn deze zaak af te handelen avant einde Ministersconferentie.
2. Kwestie Oost-Indonesië. Heb gelegenheid te baat genomen om punten in laatste telegram van Van Maarseveen genoemd nog eens met Hatta door te nemen. Had daartoe gereede aanleiding omdat KPM 22 dezer officiële opdracht kreeg om schip beschikbaar te stellen voor vervoer van TNI naar Oost-Indonesië. KPM heeft hierover met het HC contact opgenomen. Gieben heeft na overleg met mij medegedeeld dat KPM geen troepentransport om politieke redenen of iets dergelijks kan weigeren. Heb dit punt echter wel op 23 Maart met Hatta besproken en Hatta er nog eens op gewezen welke indruk het in Nederland zou maken indien Oost-Indonesië onder de voet zou worden gelopen. Uit dit gesprek bleek mij dat Hatta persoonlijk nog niet op de hoogte was van opdracht aan KPM. Hij wist wel dat leger aandrang om troepen naar Oost-Indonesië te vervoeren, omdat zich daar in vele gebieden nog geen RIS militaire eenheden bevinden. Leger was van mening dat zulks voor

landsverdediging nodig zou zijn. Anak Agung verzette zich hiertegen zeer heftig en Hatta achtte het ook niet opportuun thans troepen naar Oost-Indonesië te sturen. Het strategisch argument van de TNI was ook volgens hem niet steekhoudend. Hatta heeft mij beloofd dit onmiddellijk weer te zullen opnemen.